

ROMEINSE KNUTSELKUNST

- I SANDAAL OF MIJLPAAL
- II SCHILD
- III BOEKROL
- IV BADVERWARMING
- V FIBULA
- VI MAKE-UP MAKEN/SPIEGEL
- VII MUNTEN
- VIII LARARIUM
- IX LOCULUS ARCHIMEDIUS
- X POSTER ROMEINS HUIS/BOERDERIJ
- XI MUNTEN
- XII FIBULA
- XIII RECEPTEN VOOR EEN ROMEINSE MAALTIJD
- XIV POT BAKKEN/DRAAIEN
- XV MOZAIEK MAKEN
- XVI ROMEINSE KATAPULT

I HET ROMEINSE RIJK

MIJLPAAL

Hiernaast zie je een tekst die ontleend is aan een van de mijlpalen, die in de omgeving van Voorburg zijn gevonden. In het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden en in het Museon in Den Haag kun je echte Romeinse mijlpalen bekijken. In Park Arentsburgh in Voorburg staat een moderne versie

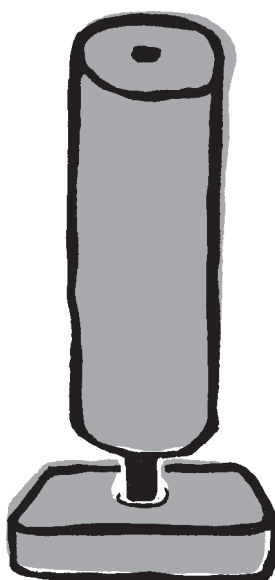
van een mijlpaal. Mijlpalen zijn van steen gemaakt. Maar je kunt zelf heel makkelijk van klei je eigen mijlpaal maken. Wanneer je op school een pottenbakkersoven hebt, kun je klei gebruiken die je moet bakken. Anders neem je zelfhardende klei.

AAN KEIZER
TRAIANUS
DE ONOVER
WINNELIJKE
VADER DES
LANDS
VANAF
FORUM
HADRIANI
I LEUGA

Hoe maak je het?

Wat heb je nodig?

- klei; stokje (ca. 0,5 cm doorsnede); mesje; dun spateltje
- voorbeelden van Romeinse letters

Hoe ga je te werk?

De mijlpaal

Kneed de klei eerst goed en maak dan een rolletje met een doorsnede van ongeveer 5 centimeter. Maak de mijlpaal niet te hoog, 12 centimeter is wel genoeg. Voor extra stevigheid rol je de klei rond een stokje. Zorg dat het stokje iets langer is dan de paal en laat het aan de onderkant een stukje uitsteken. Dan kun je de mijlpaal heel makkelijk op de sokkel vastmaken.

De sokkel (het voetstuk)

Om goed te kunnen blijven staan stond een mijlpaal op een voetstuk. Maak hiervoor een blokje van klei van ongeveer 6 x 6 centimeter en 1,5 centimeter dik.

De letters

Je mag zelf een tekst verzinnen voor de mijlpaal. Zet er bijvoorbeeld op:

- het jaar waarin je hem maakt
- je eigen naam (opgericht door ...)
- afstand van jouw huis of school tot de plaats van Forum Hadriani

Romeinse letters

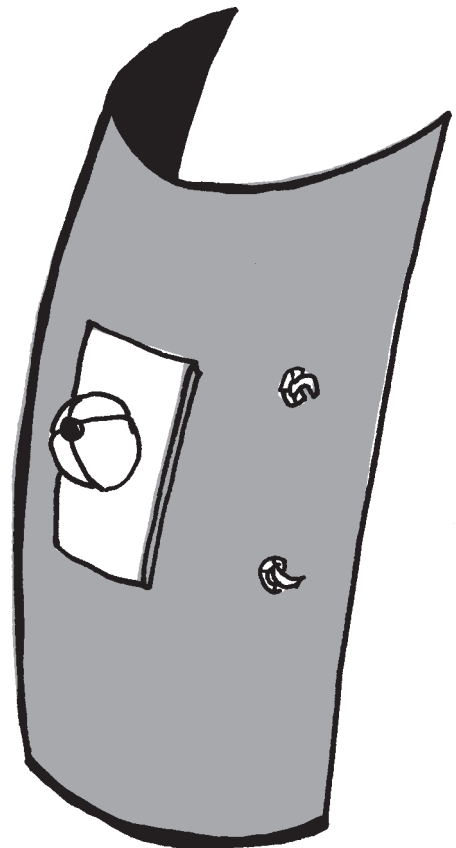
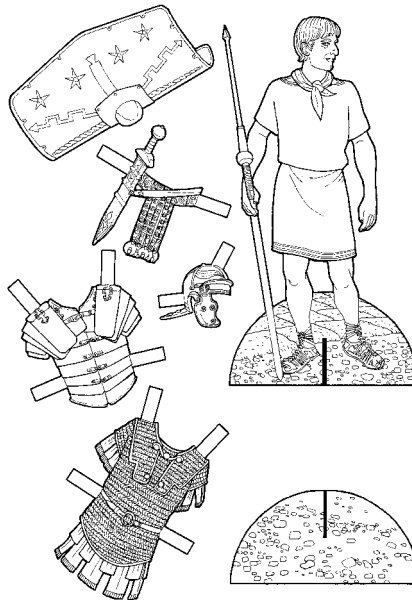
A B C D E G H I J K L M
N O P Q R S T V W X Y Z

II HET LEGER

EEN ROMEINS SOLDAAT

In de leskist zit een aankleedpop van een Romeins soldaat. Hij heeft twee harnassen: een maliënkolder en een harnas van metalen stroken. Kleur alles eerst en knip het dan voorzichtig uit. Pas op dat je de speer niet doorknipt!

Natuurlijk kun je met een beetje fantasie een complete Romeinse wapenrusting voor jezelf maken. Een groot t-shirt kan dienst doen als tunica, een grote rode lap als mantel. Een harnas is natuurlijk moeilijker maar met stevig karton kom je een heel eind. Aan een bezemsteel kun je een mes of een speerpunt (van hout of karton) vastmaken.

Hoe maak je het?

EEN ROMEINS SCHILD

Wat heb je nodig?

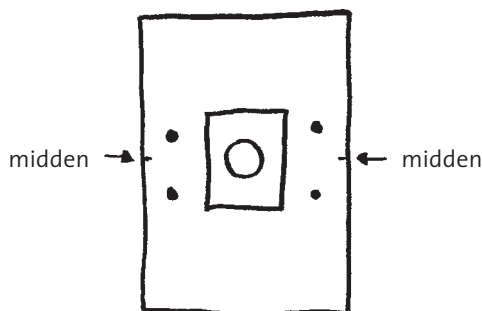
- Een stuk karton van ongeveer 45 bij 65 centimeter
- Twee stukken touw van 50 cm
- Een halve tennisbal of een plastic bekertje
- Verf, lijm, kwast

Hoe ga je te werk?

1. Verf het schild eerst helemaal rood. Maak aan weerskanten van het midden twee gaatjes. Daar komen later de stukken touw door, die je als handvat gebruikt.
2. Nu ga je de versiering maken. Op het schild stond het teken van het leger onderdeel van de soldaat. Kijk eerst in de boeken in de leskist om te zien hoe dit er uitzag.
3. Als het schild droog is plak je de tennisbal of plastic bekertje in het midden.
4. Leg in de touwen aan 1 kant een knoop. Doe ze door de gaten zodat het touw aan de achterkant zit. Probeer dan heel voorzichtig het schild een beetje rond te buigen en leg aan de andere kant van het touw een knoop. Je kunt dit het beste met z'n tweeën doen.

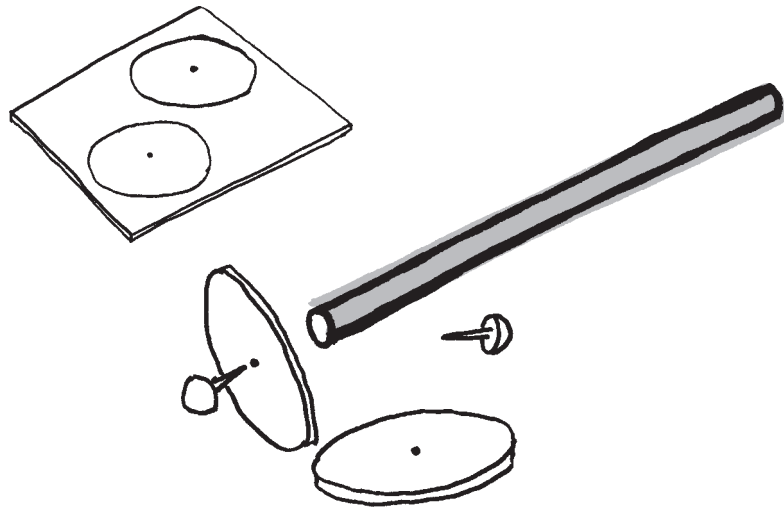
Een laatste tip

Wanneer je het schild te ver buigt kan de knop in het midden los laten. Je kunt de knop extra vast maken door in het midden een gaatje te maken en de knop met een touwtje vast te zetten op het schild. Maak een goede knoop in het touw of doe er een kraal aan.

III NAAR SCHOOL

Op school leerde je lezen en schrijven. Maar in de Romeinse tijd kenden ze geen boeken zoals wij die kennen. Wat bewaard moest blijven werd op rollen papyrus of perkament geschreven. Papyrus = papier gemaakt van de papyrus plant (een soort riet)
Perkament = papier gemaakt van dierenhuid (geit of schaap)

Hoe maak je het?

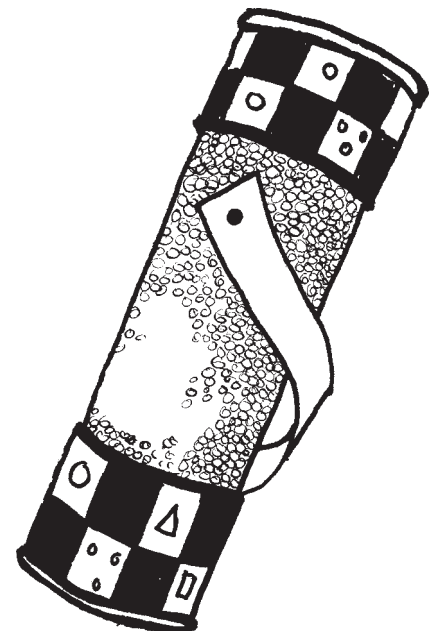
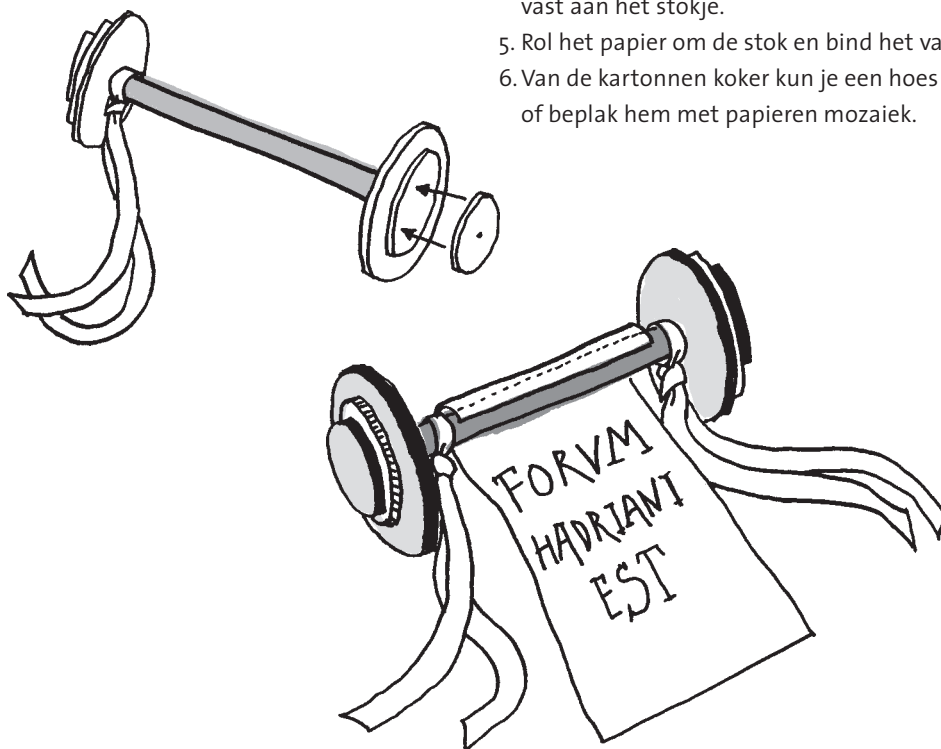
BOEKROL VAN PAPYRUS

Wat heb je nodig?

- Karton of piepschuim
- Papyrus of gewoon papier
- Een houten stokje (niet te dun)
- Twee lange punaises
- Papieren plakband (bijvoorbeeld verfafplakband)
- Verf en lijm
- Passer, schaar, mes, penseel
- Kartonnen koker

Hoe ga je te werk?

1. Teken met een passer twee cirkels van 6 cm op karton (of piepschuim). Knip of snijd ze uit.
2. Prik een gaatje in het midden van elke cirkel. Bevestig de cirkels met de punaises aan weerskanten van het stokje.
3. Maak op dezelfde manier twee cirkels van 4 en twee cirkels van 2,5 cm. Plak ze op de grotere cirkels. Als de lijm goed droog is kun je de houder schilderen.
4. Knip een strook papier die net iets smaller is dan het stokje. Schrijf er eerst een mooie (Latijnse) tekst op. Plak de strook met plakband vast aan het stokje.
5. Rol het papier om de stok en bind het vast met lintje.
6. Van de kartonnen koker kun je een hoes maken voor de rol. Beschilder hem of beplak hem met papieren mozaïek.

IV NAAR HET BADHUIS

In de tijd van de Romeinse keizers waren de badhuizen vaak prachtig versierd met marmer, spiegels, fonteinen, mozaïeken en wandschilderingen. Het water stroomde uit zilveren kranen. Het badhuis in Forum Hadriani was wel wat eenvoudiger.

Maak je eigen mozaïek

Je kunt een Romeins mozaïek op twee manieren maken: van echte steentjes of van papier.

EEN ECHT MOZAÏEK

Wat heb je nodig?

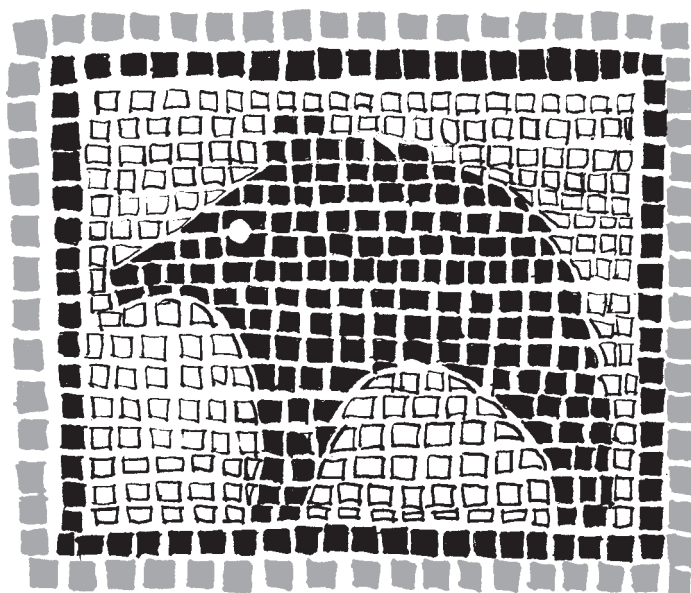
- Een witte tegel, steentjes of glasmosaïek, hobbylijm, gips of voegpasta, een mengkom

Hoe ga je te werk?

1. Bepaal eerst wat voor afbeelding je wilt maken. Maak de afbeelding niet te ingewikkeld. Begin met een vis of een plant. Kijk ook naar het voorbeeld in de leskist.
2. Zoek de kleurtjes uit die je wilt gebruiken. Maak de afbeelding op de tegel, maar plak de steentjes nog niet vast. Zorg dat er tussen de steentjes een tussenruimte van ongeveer 2 millimeter overblijft.

3. Wanneer je tevreden bent plak je de steentjes vast met een druppeltje lijm. Vergeet niet een mooi randje rond de afbeelding te maken.
4. Laat de afbeelding drogen tot alle steentjes goed vast zitten.
5. Maak het gips aan met water tot een smeerbaar papje. Breng het goed aan tussen de steentjes. Zorg dat alle voegen (de openingen tussen de steentjes) gevuld zijn. Wanneer het gips droog is kun je met een lapje het gips van de steentjes halen.

Wanneer je voegpasta gebruikt in plaats van gips hoeft je maar een heel klein beetje water toe te voegen.

MOZAÏEK VAN PAPIER

Wat heb je nodig?

- Dik karton als ondergrond (of een doos of schrift), gekleurd papier, bijvoorbeeld vlechtstroken, lijm, schaar, vernis op waterbasis

Hoe ga je te werk?

1. Bepaal eerst wat voor afbeelding je wilt maken. Maak de afbeelding niet te ingewikkeld. Begin met een vis of een plant. Kijk ook naar de voorbeelden in de leskist.
2. Knip vierkantjes van het papier of van de stroken. Zorg dat alle stukjes ongeveer even groot zijn.
3. Leg eerst de afbeelding op de ondergrond. Plak de vierkantjes niet tegen elkaar aan, maar zorg dat er een millimeter tussen open blijft.
4. Plak de stukjes pas vast als je tevreden bent.
5. Wanneer je je mozaïek extra wilt beschermen, kun je er een laagje vernis overheen doen.

Het voordeel van een papieren mozaïek is dat je er van alles mee kunt versieren, dozen, schriften enzovoort.

V KLEREN MAKEN DE ROMEIN

Kleding werd bijeen gehouden met een mantelspeld, door de Romeinen een fibula genoemd. Ze waren meestal gemaakt van brons. Vaak waren ze in de vorm van een dier: een duif of een andere vogel, een hert of, een konijn. Soms werd een fibula ook versierd met edelstenen of gekleurd glas.

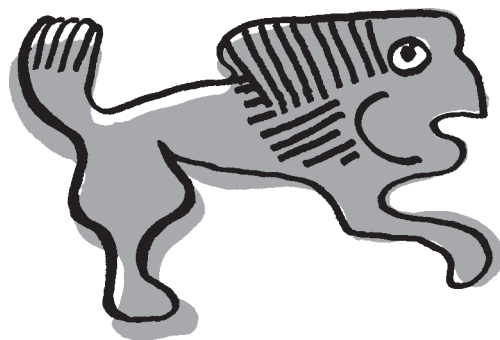
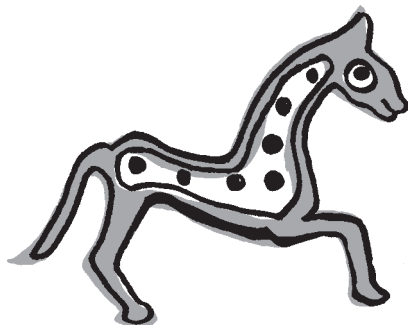
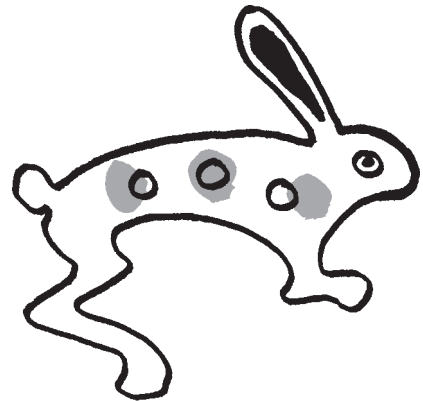
Maak je eigen fibula

Wat heb je nodig?

- Karton
- Viltstiften of verf
- Een brochespeld of veiligheidsspeld
- Lijm
- Eventueel plaksteentjes

Hoe ga je te werk?

1. Teken een dier of een andere vorm op stevig karton en knip het uit
2. Versier hem zo mooi mogelijk
3. Plak hem op de speld. Wanneer je een gewone veiligheidsspeld gebruikt kun je hem het beste met plakband vastmaken.

VI DE ROMEINSE VROUW EN HAAR MAKE-UP

We gaan zelf make-up maken. Wanneer je straks nog een spiegel maakt (zie kaart VII) kun je kijken hoe het het staat.

Maak je eigen make-up

Wat heb je nodig?

- Een penseel of een takje om mee te schilderen
- De spateltjes
- Een mengschaaltje
- Een kruikje olie
- (schape)vet
- Kleurstoffen

Alles wat je nodig hebt zit in het make-up kistje. De kleurstof kan gewoon op je gezicht worden gebruikt. Het is niet giftig, in tegenstelling tot de kleuren uit de Romeinse tijd, toen er bijvoorbeeld loodwit (héél giftig) gebruikt werd om zalf te maken.

Witte zalf

Wrijf het stukje krijt met een steentje tot heel fijn poeder. Doe een beetje vet in een schaalje en meng hier het witte poeder door. Deze zalf werd gebruikt om het gezicht een mooi kleurtje te geven.

Rouge

Doop een penseeltje of een spateltje in de olie. Meng hier een klein beetje rode kleurstof en smeer dit met je vinger op je wangen.

Wenkbrauwen

Wrijf houtskool met een steen tot fijn poeder. Doop een spateltje in de olie en meng hier het poeder door. Maak dan je wenkbrauwen donker met het spateltje.

Ogen

Doop een penseeltje in de olie en meng het blauwe poeder erdoor. Maak hier de oogleden voorzichtig blauw mee.

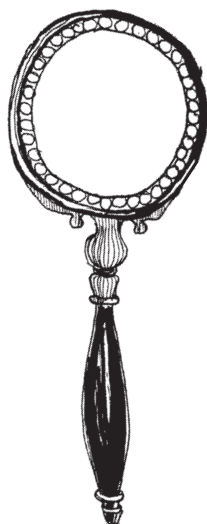
VII DE ROMEINSE MAN

Ook de Romeinse man keek graag in de spiegel. In Voorburg is een bronzen spiegel gevonden, althans de achterkant daarvan. Bekijk de replica van de spiegel (zie bij kaart VI *De Romeinse vrouw*). Dit is alleen de vorm van de spiegel zelf, waarschijnlijk had de spiegel ook een handvat. Dat zie je op de tekening linksonder.

Maak je eigen spiegel

Wat heb je nodig?

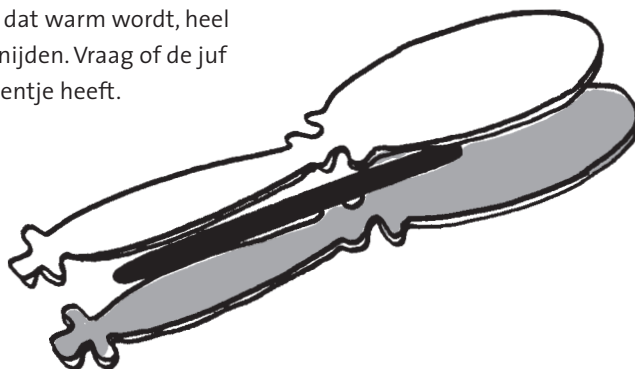
- Stevig karton of dun piepschuim
- Spiegelfolie (zelfklevend) of gewoon aluminiumfolie
- Lijm
- Zilver- of goudkleurige verf
- Een plat ijscostokje

Hoe ga je te werk?

1. Teken de spiegel met handvat op het karton of op het piepschuim. Wanneer het karton niet zo dik is, teken de spiegel dan twee keer.
2. Knip de spiegel(s) uit en plak ze zonedig op elkaar. Let op: voor de stevigheid kun je er een ijscostokje tussen plakken.
3. Trek met een passer een cirkel op het spiegelfolie, zo groot dat hij op de spiegel past.
4. Versier de spiegel eerst met verf en/of aluminiumfolie. Aluminiumfolie kun je er op plakken, maar wees wel voorzichtig, het scheurt snel. Je kunt er ook kleine bolletjes van maken als versiering.
5. In piepschuim kun je door zachtjes met een potlood te drukken mooie vormen maken!

Piepschuim kun je met een speciaal snijapparaatje, dat warm wordt, heel goed in vorm snijden. Vraag of de juf of meester er eentje heeft.

VIII GODEN EN GODINNEN

Voor de huisgoden – de zielen van hun overleden voorouders - hadden de Romeinen een eigen plekje in huis, een huisaltaar. De huisgoden heetten de Laren, het huisaltaar een Lararium. We gaan er nu zelf eentje maken. Vaak had een lararium de vorm van een kleine tempel. Je ziet er ook een afbeelding van bij de tekst Goden en godinnen.

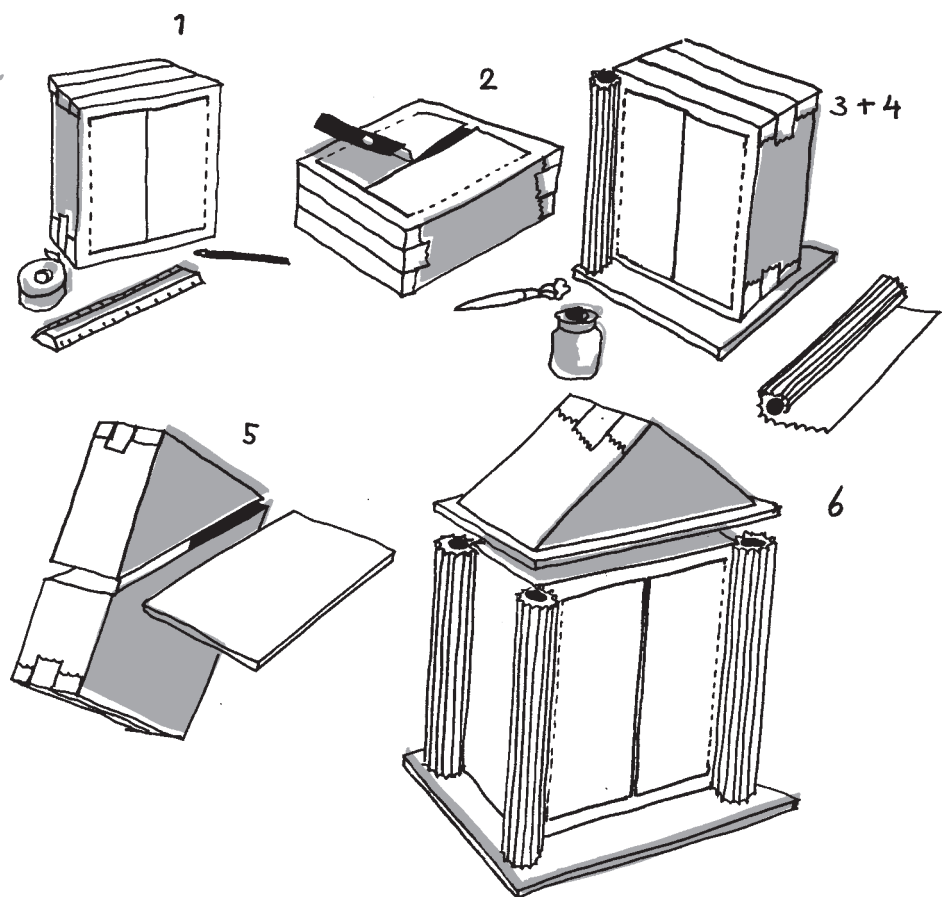
Maak je eigen huisaltaar

Wat heb je nodig?

- Twee kartonnen dozen (bijvoorbeeld van cornflakes)
- Vier kartonnen kokers (van keukenrol) voor de zuilen
- Golfkarton
- Een vel wit of lichtgekleurd papier
- Plakband (papier)
- Twee stukjes dik karton als onderplaat en dakplaat
- Schaar, penseel
- Potlood
- Lijm

Hoe ga je te werk?

1. Plak de opening van de doos stevig dicht.
2. Snijd twee stukken karton die aan alle kanten iets groter zijn dan de bodem van de doos. Houd er rekening mee dat op elke hoek een zuil komt te staan. Die moeten op de onderplaat passen.
3. Plak één van de stukken karton op de onderkant van de doos.
4. Snij de kokers op de goede maat af. Bekleed ze met golfkarton. Plak ze op de vier hoeken van het altaar.
5. Knip uit de tweede doos een driehoek. De bovenkant van de driehoek (dat wordt het dak) is een hoek van de doos. De onderkant (dat is de kant die je afknijpt) moet goed op de dakplaat passen. Zet de driehoek

met plakband vast op de dak plaat. Plak het dak op het altaar.

6. Het dak kun je weer bekleden, net als de zuilen, met golfkarton.
7. Nu kun je het altaar schilderen in de kleuren die je wilt.
8. Als laatste ga je de 'Laren' tekenen of schilderen op de voorkant van de tempel. Neem hiervoor een stuk papier dat precies tussen de zuilen past.

Tip

Je kunt natuurlijk ook een heel persoonlijk altaar maken door een foto van een overleden familielid erop te plakken. De Romeinen eerden hun voorouders bijvoorbeeld door wierook voor het altaar te branden.

IX SPORT EN SPEL

Veel Romeinse spelletjes zijn makkelijk zelf te maken. Het molenspel kun je bijvoorbeeld ook gewoon op papier of in het zand tekenen. Het volgende spel kun je zo mooi maken als je zelf wil. Het kan van papier of karton worden gemaakt, maar ook van hout worden uitgezaagd en mooi geschilderd.

LOCULUS ARCHIMEDIUS

Het locus archimedijs is een oud geduldspelletje, dat heel veel op het Chinese tangram lijkt. De bedoeling is om met de 'puzzelstukken' andere figuren te maken.

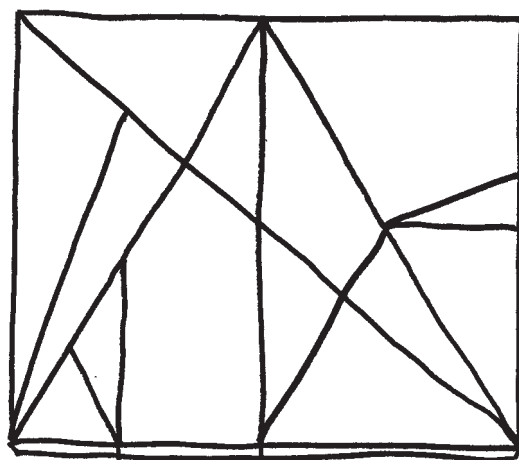
Maak je eigen geduldspelletje

Wat heb je nodig?

- Dik karton
- Lineaal
- Hobbymesje
- Het voorbeeld dat hiernaast staat en ... een hele hoop geduld

Hoe ga je te werk?

1. Kopieer het voorbeeld dat hiernaast staat en plak het op dik karton.
2. Snij alle figuren voorzichtig langs een lineaal uit. Gebruik je dunner karton, dan kun je het knippen.
3. Wanneer je alle stukjes los hebt, moet je eerst maar eens proberen er weer een vierkant van te maken. Je mag naar het voorbeeld kijken.
4. Probeer zelf verschillende figuren te maken.

X DE ROMEINSE STAD

In de leskist vind je de poster *Forum Hadriani*. Hierop staat een Romeins huis, zoals dat in Forum Hadriani heeft gestaan en een boerderij van een Cananefatenfamilie, die je buiten de poorten van de stad kon aantreffen.

Maak je eigen plattegrond

Wat heb je nodig?

- De poster
- Viltstiften of verf
- Penseel, lijm

Hoe ga je te werk?

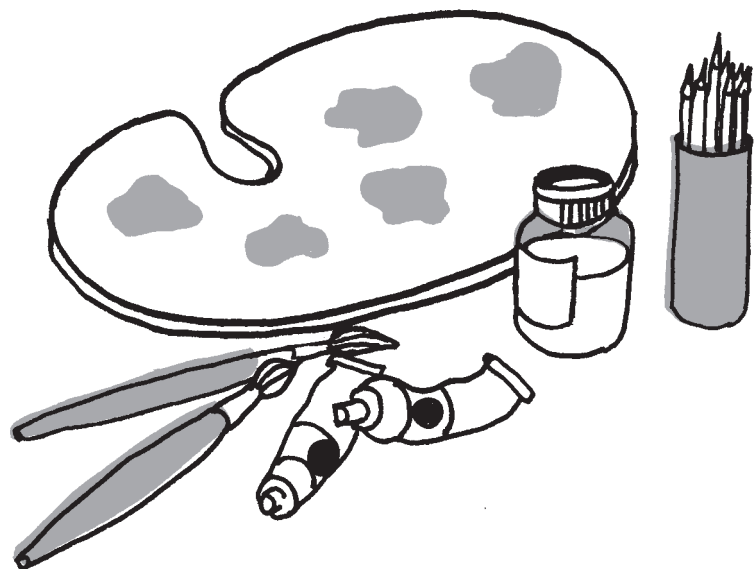
Kleur het huis en de boerderij volgens de aanwijzingen, dus:

Romeins huis

- Huis: wit
- Plint: donkerrood
- Houtwerk: bruin
- Dakpannen: oranje-rood

Boerderij

- Rieten dak: geelbruin
- Muren van takken: bruin
- Deuren en palen: donkerbruin

Knip de onderdelen uit en zet ze volgens de beschrijving in elkaar. Kleur ook de kleine figuurtjes en knip ze uit. Wanneer je het huis en de boerderij op een ondergrond van karton plaatst kun je daarop de koopwaar en de figuurtjes plakken.

Het is natuurlijk nog leuker om met de hele klas een Romeinse stad te bouwen met een stadsmuur eromheen. Een stuk van de stad kan natuurlijk ook. Buiten de stad is plaats voor de boerderijen en een Romeinse villa.

In Museum Swaensteyn staat een maquette van een deel van Forum Hadriani. Hierop vind je een deel van de winkelstraat met o.a. het huis van

de smid, de herberg, een café. Verzin zelf de gebouwen die in de stad komen: een badhuis, tempel, woonhuizen, amfitheater. Vergeet de openbare toiletten niet!

Wat heb je hiervoor nodig?

- Een flinke grondplaat van hout of dik karton. Maak deze pas als je weet hoe groot de stad wordt!
- Lege doosjes
- Golfkarton voor de daken
- Rietjes
- Lijm, verf
- Schaar, mesje
- Potlood, lineaal

Je kunt zelf verzinnen wat voor materiaal je verder kunt gebruiken. Eigenlijk kun je alles gebruiken: aluminiumfolie voor water, zand en grind voor de wegen. Een leuke manier om 'echte' zuilen te maken is om kartonnen kokers te beplakken met rietjes. Denk bij het maken van de stad aan een paar dingen:

- Maak de gebouwen van een goede grootte, dus niet een badhuis dat kleiner is dan een woonhuis of een schuurtje dat groter is dan een tempel
- De Romeinse tempels die je op plaatjes ziet zijn altijd prachtig wit. Maar in werkelijkheid waren ze in de meest felle kleuren beschilderd.

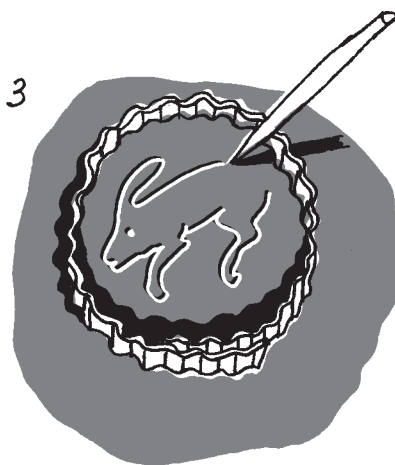
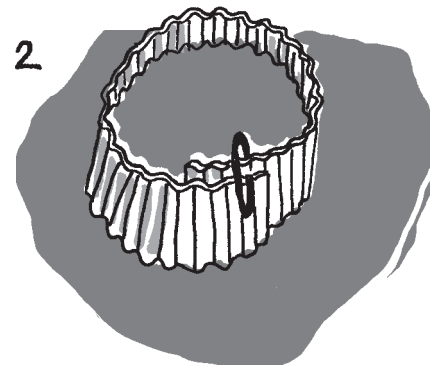
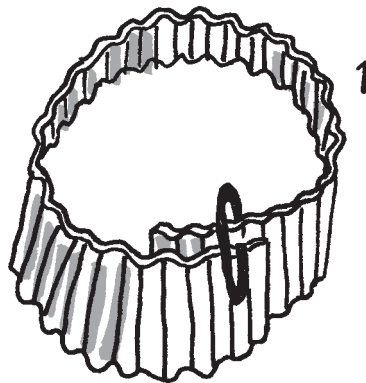
XI KOPEN EN VERKOPEN

Op de Romeinse munten stond het portret van de keizer afgebeeld. Zo wist iedereen hoe hij eruit zag. Op de andere kant stond een Romeinse god of een tekening van een belangrijke gebeurtenis.

Maak je eigen munt

Wat heb je nodig?

- Boetseerklei en spatels
- Deegroller(of glazen fles)
- Reep golfkarton
- Paperclip
- Gips
- Mengbakje en roerstaafje
- Plakkaatverf in metaalkleuren

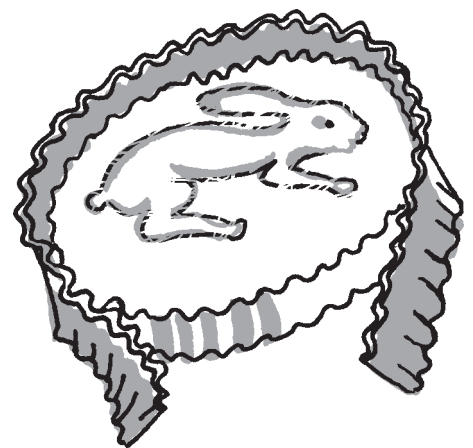
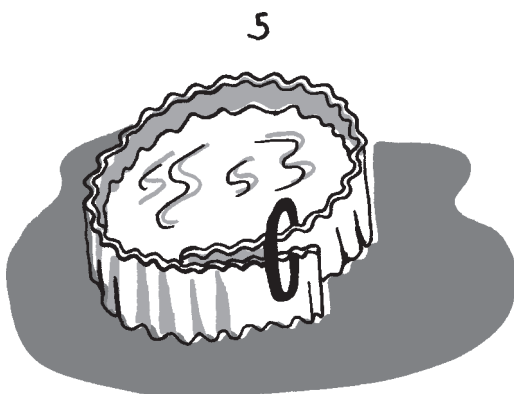

Hoe ga je te werk?

1. Knip een reepje golfkarton en buig het tot een rondje, zo groot als je je munt wilt hebben. Zet het vast met een paperclip.
2. Rol de boetseerklei uit tot ongeveer een halve centimeter dik. Druk de kartonnen cirkel er voorzichtig in. Dit is de mal voor je munt.
3. Teken met een puntige spatel een portret of iets anders in de klei. Wat in de klei hol is, wordt bij de munt bol.
4. Doe een beetje water in een bakje. Voeg er gips aan toe. Roer het pas door als het gips al het water heeft opgezogen.
5. Giet het gips in de mal en strijk de bovenkant glad. Laat de munt helemaal droog worden.
6. Trek voorzichtig de boetseerklei en het golfkarton weg. De munt is nu klaar om beschilderd te worden. Op de andere kant van de munt kun je een motief krassen.

Tips

1. Vergeet niet de naam van de keizer of je eigen naam op de munt te zetten en het jaar waarin de munt werd 'geslagen'. In Romeinse cijfers natuurlijk!
2. Door het golfkarton krijgt de munt mooie ribbeltjes. Wanneer je dat niet wilt, kun je natuurlijk ook glad karton nemen.

XII METAAL

ZIE KAART V: KLEREN MAKEN DE ROMEIN (FIBULA).

ZIE KAART VII: DE ROMEINSE MAN (SPIEGEL).

XIII SMULLEN OP ZIJN ROMEINS

De Romeinen aten net als wij drie keer per dag. Hieronder vind je een aantal makkelijke recepten die je voor een deel zelfs in de klas zou kunnen klaarmaken. Voor andere recepten heb je een oven of een fornuis nodig, dat gaat thuis makkelijker!

Zelfkoken ...

EIEREN IN PIJNBOOMPITTENSAUS

4 eieren; 200 gram pijnboompitten; 2 theelepels peperkorrels; 1 theelepel honing; 4 eetlepels vissaus; een beetje lavas; een scheutje azijn

Laat de pijnboompitten een nacht weken. Maak ze heel erg fijn met een vijzel of met moderne keukenapparatuur.

Doe peper, lavas, honing, azijn en vissaus erbij zodat het een dikke saus wordt.

Kook de eieren en laat ze afkoelen. Snij de eieren door en doe er een beetje saus bij. Lekker als voorgerecht!

KIP VAN VARIUS (DE WIJN VERDAMPT BIJ HET KOKEN)

1 soepkip; vissaus; 2,5 deciliter olie; 1 liter wijn; stukje prei; koriander (vers); bonenkruid (vers); peper; 50 gram pijnboompitten; 2 deciliter melk; 2 eieren

Bind de takjes bonenkruid, koriander en de prei met een touwtje aan elkaar. Doe een scheut vissaus met de olie, wijn en de kruiden in een flinke pan. Zet deze op het vuur en roer alles goed door. Doe de kip erbij en laat alles langzaam aan de kook komen. Als de kip gaar is (na ongeveer een uurtje) haal je de kruiden eruit. De kip leg je op een schaal, bestrooi hem met peper en gemalen pijnboompitten. Houdt de kip warm in de oven. Klop de eieren los. Doe de melk en de eieren bij de saus. Blijf goed kloppen, anders gaat de saus schiften. Als alles goed gemengd is giet je de saus over de kip.

PERZIK MET KOMIJNSAUS

Een blik perziken; een glas perziksap; een lepel honing; 2 eetlepels azijn; 2 glazen vissaus; peper; lavas; gedroogde munt; veel komijn

Laat de perziken uitlekken. Doe de andere ingrediënten in een steelpan en laat het even koken. Als het afgekoeld is, giet je het over de perziken.

ROMEINSE MOES

Een pot appelmoes; een potje bosvruchtenjam (andere jam mag ook)

Dit is een heel makkelijk recept. Je roert de appelmoes en de jam zo goed door elkaar dat je niet meer ziet dat het uit een potje komt. En natuurlijk vertellen dat je in alle vroegte bessen bent gaan plukken ... Dit smaakt lekker met een stukje stokbrood.

MORETUM

250 gram feta (schapenkaas); 2 of 3 teentjes knoflook; 1 ui; verse munt; wijnruit; koriander; 1 eetlepel honing; scheutje olie; 1 eetlepel azijn; peper en zout

De Romeinsen schreven bij hun recepten nooit hoeveelheden op, dus je mag best van iets een beetje meer of minder nemen.

Meng alle ingredienten door elkaar. Proef tussendoor tot je het lekker vindt. Eet het met Romeinse wijnbroodjes of stokbrood.

ROMEINSE WIJNBROODJES

Een pak witbroodmix; rode wijn; kummel; laurierblaadjes

Volg het recept op het pak, maar gebruik in plaats van water de rode wijn en voeg de kummel toe. Vorm kleine broodjes en leg op elk broodje een laurierblad. Bak 20 minuten in een warme oven.

XIV POTTENBAKKEN (a)

De Romeinen gebruikten een pottenbakkersschijf (draaischijf) waarmee ze hun potten al draaiende niet alleen mooi rond, maar ook dunner konden maken. De Cananefaten maakten hun potten door slierten klei op elkaar te plakken. Wij gaan experimenteren met de techniek van de Cananefaten: we bouwen onze pot op uit ringen.

Je eigen pottenbakkerij

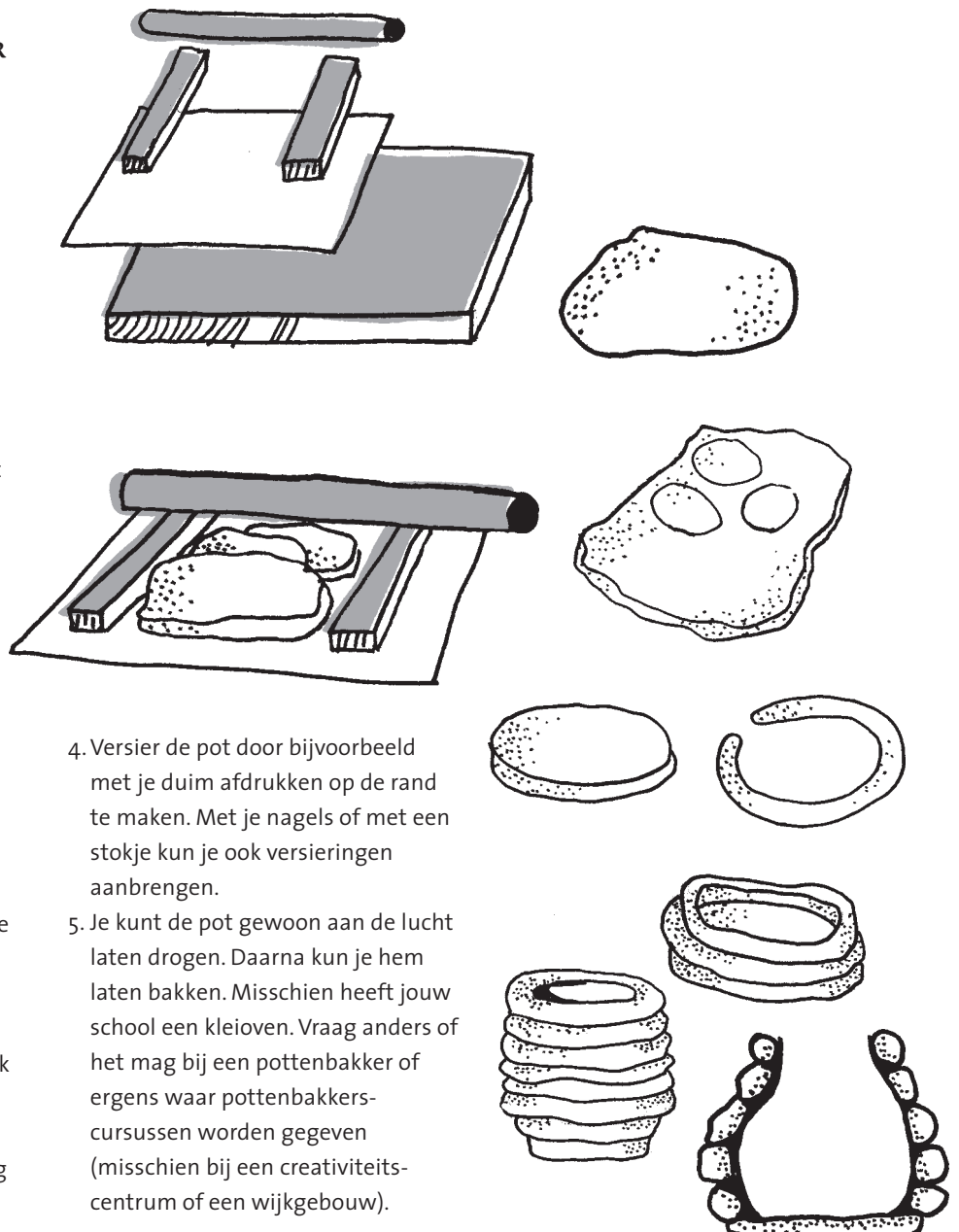
EEN CANANEFATENPOT OF BEKER

Wat heb je nodig?

- Klei (fijne, witte chamotte klei)
- Schone onderplaat
- rol (rondhout van plm 3 cm dik)
- Twee latjes van 1 cm dik (even dik!)
- Velletje papier

Hoe ga je te werk?

1. Maak van klei een ronde plak van ongeveer 1 centimeter dik. Gebruik hiervoor de onderplaat, de latjes en de rol. Op de tekening zie je hoe het gaat. Deze plak is de bodem van je pot of beker. Rol vervolgens tussen je hand en de tafel een stuk klei tot een lange sliert. Leg deze als een cirkel, langs de rand van de ronde plak. Strijk hem zo glad dat je niets meer ziet van de sliert.
2. Rol een nieuwe sliert van klei. Leg deze op de eerste ring en strijk hem aan de binnenkant en aan de buitenkant glad.
3. Zo ga je steeds door met het opbouwen van je pot. Wanneer je de pot wat breder wilt maken, neem je een langere sliert klei, die je aan de buitenkant van de vorige sliert legt. Wil je de pot smaller maken, gebruik je een kortere sliert en legt hem meer aan de binnenkant van de vorige. Zo ga je door tot de pot hoog genoeg is.

4. Versier de pot door bijvoorbeeld met je duim afdrukken op de rand te maken. Met je nagels of met een stokje kun je ook versieringen aanbrengen.
5. Je kunt de pot gewoon aan de lucht laten drogen. Daarna kun je hem laten bakken. Misschien heeft jouw school een kleioven. Vraag anders of het mag bij een pottenbakker of ergens waar pottenbakkers-cursussen worden gegeven (misschien bij een creativiteitscentrum of een wijkgebouw).

XIV POTTENBAKKEN (b)

Een speciaal soort Romeins aardewerk is *terra sigillata*. Het wordt gemaakt in een mal waarin figuren zijn gestempeld. De klei wordt in de mal gedrukt, zodat de figuren er goed op komen. *Terra sigillata* betekent letterlijk: gestempeld aardewerk.

EEN TERRA SIGILLATA POT

Om zelf een echte Romeinse pot te maken is het natuurlijk het mooiste als je een pottenbakkersschijf hebt om je mal op te draaien. Maar het kan ook zonder.

Wat heb je nodig?

- Fijne witte chamotte klei of zelf-hardende klei
- Een kom (liefst geen plastic) met een gladde binnenkant
- Stempels (bijvoorbeeld dierfiguurtje)
- Glazuur of verf

Hoe ga je te werk?

1. Gebruik de kom als mal om een vormschotel te maken. Doe klei in de kom, zorg dat er overal zeker een halve centimeter klei zit. Strijk het zo glad mogelijk.
2. Laat de klei drogen tot hij leerachtig aanvoelt. Dan kun je er – in de binnenkant en heel voorzichtig – figuren in stempelen.
3. Wacht vervolgens tot hij helemaal droog is. Hij krimpt dan een beetje zodat je hem makkelijk uit de kom kunt halen.
4. Wanneer je fijne witte chamotte klei hebt gebruikt, kun je je mal laten bakken in een pottenbakkersoven (wanneer je zelfhardende klei heb gebruikt dan is dat niet nodig). Nu is je vormschotel klaar en kun je terra sigillata gaan maken.
5. Doe klei in je vormschotel. Zorg dat de klei goed in de figuurtjes komt. Strijk de klei zo glad mogelijk.

6. Laat de klei drogen tot je de kom eruit kunt halen.
7. Maak nu een rol klei om de voet van de kom te maken. Smeer de klei goed vast en laat het drogen.
8. Wanneer je pottenbakkersklei gebruikt, die gebakken moeten worden, kun je nu de pot glazuren. Dan nog een keer bakken.
9. Klei die zelf hard wordt kun je mooi rood schilderen. Wanneer hij goed droog is kun je hem vernissen om een mooie glans te krijgen.

Let op

Bij de eerste kom die je maakt – de mal – zit de versiering aan de binnenkant. Bij de tweede kom – de 'echte' terra sigillata – komt de versiering dan vanzelf aan de buitenkant. Begin met een klein kommetje, want ... hoe groter de kom, hoe lastiger het is voor een beginneling ...

XV KUNSTENMAKERS

ZIE KAART IV: NAAR HET BADHUIS - MOZAÏK

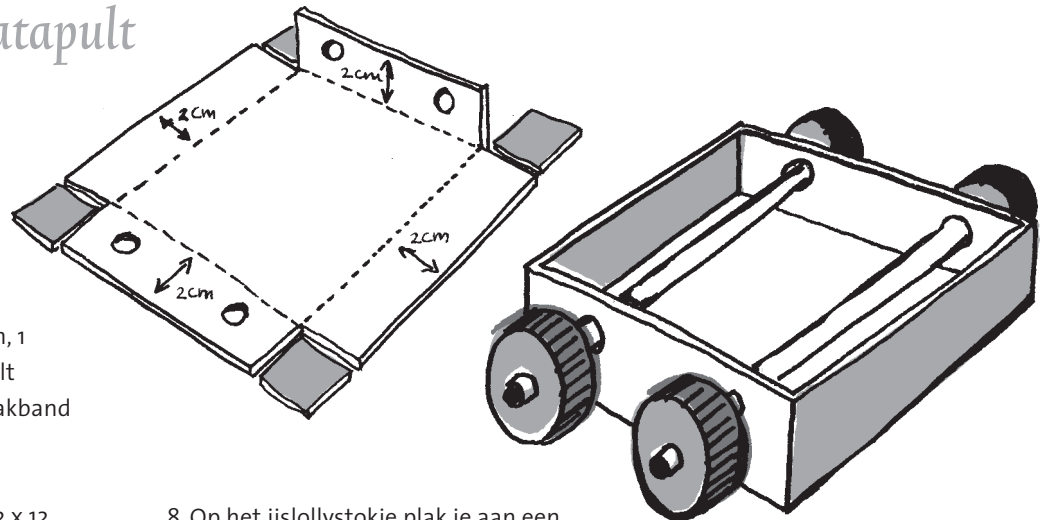
XVI ROMEINSE RAADSELTJES

Een van de Romeinse uitvindingen is een katapult, waarmee de Romeinse soldaten stenen en brandende dingen over de stadsmuren konden slingeren. Met eenvoudige materialen kun je er zelf een maken, die echt werkt.

Maak je eigen katapult

Wat heb je nodig?

- Stevig karton
- Een houten stokje (3-5 mm; 12 cm lang)
- Een plat ijslollystokje
- 2 satestokjes
- 4 flessendoppen als wielen, 1 flessendop voor de katapult
- schaar, potlood, lineaal, plakband

Hoe ga je te werk?

1. Knip een stuk karton van 12 x 12 centimeter.
3. Op 2 centimeter vanaf de kant trek je een lijn. Kijk goed naar de tekening. De grijze vakjes op de hoeken knip je weg.
4. Prik precies tegenover elkaar twee gaatjes in de zijflappen.
5. Ga met een schaar of een mesje voorzichtig langs de stippellijnen en vouw de zijflappen naar boven. Zet ze vast met plakband.
6. Steek de stokjes door de gaten. Prik in elk 'wiel' een gaatje en prik ze aan elke kant van het stokje.
7. Maak voor het bovenstel een vierkant van 10 x 10 centimeter met aan weerskanten een driehoek (zie tekening) Je vouwt de driehoekjes langs de stippelijnen naar boven. In de punt van elke driehoek prik je een gaatje waar het dikste stokje doorheen komt.

8. Op het ijslollystokje plak je aan een kant een dop van een fles zo, dat je er een steentje in kunt leggen. Aan de andere kant komt een rondje van karton. Leg het ijslollystokje op het ronde stokje en zet het met een ijzerdraad vast. Doe dit niet te strak, het moet wel kunnen bewegen.
9. Nu kun je de katapult testen. Leg een steentje in de dop en geef een korte tik aan de andere kant.

